

**FRANCESCO
BAMONTE**

**VZBURA
ANJELOV**

SKÚSENOSTI
EXORCISTU
S TAJOMSTVAMI ZLA

 ZACHEJ[®].sk

VZBURA
VZBURA
VZBURA
VZBURA

**VZBURA
ANJELOV**

**FRANCESCO
BAMONTE**

**VZBURA
ANJELOV**

SKÚSENOSTI
EXORCISTU
S TAJOMSTVAMI ZLA

PAOLINE EDITORIALE LIBRI

© FIGLIE DI SAN PAOLO, 2008

Via Francesco Albani, 21 – 201149 Milany, Italy

Z talianskeho originálu:

Gli angeli ribelli.

Il mistero del male nell'esperianza di un exorcista

Vydal: © Zachej.sk, 2020

Preklad: © Terézia Baroková

Grafika: © Bookwork.sk

Jazyková korektúra: Zuzana Hašková

Odborný posudok: Ing. Mgr. Ivan Barus

Nihil obstat: Mons. Gabriel Ragan

Imprimatur: Mons. Bernard Bober, arcibiskup – metropolita,

ABÚ Košice – Prot. č. 170/20, 18. 2. 2020

Citácie sú uvedené podľa:

Biblia – Starý a Nový zákon, katolícky preklad, SSV, 2016

Katechizmus Katolíckej cirkvi, SSV, 2017

ISBN: 978-80-8211-171-5

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto publikácie sa nesmie reprodukovať v akejkoľvek podobe alebo akýmkoľvek spôsobom (elektronicky, mechanicky, fotokópiami alebo iným spôsobom) bez súhlasu vlastníka autorských práv.

Drahý otec Francesco,

som ti naozaj vďačný za to, že si ma požiadal, aby som napísal krátky predhovor k tvojmu dielu. Niet pochyb, že bude mať veľký teologický, kultúrny a pastorálny význam vzhľadom na takú delikátnu oblasť, akou je v Cirkvi problematika satana, jeho prítomnosti a pôsobenia vo svete. Z tvojho diela je zrejmé, ako správne si formuloval otázku, ktorá hoci mne sa zdá celkom tradičná, v dnešných časoch sa stáva priam revolučná. Prispieva k tomu skutočnosť, že je ozajstnou revolúciou prinášať tradíciu novým spôsobom. Otázka démonológie nie je vo svojej podstate kultovým alebo iluzórnym problémom, akým sa neraz javí v prípade zjavení alebo posadnutí pre nesprávny vedecký prístup v psychologických a neurologických analýzach. Otázka démonológie je v zásade kultúrny problém.

Mali by sme sa pýtať, aký je objektívny kresťanský pohľad na démonológiu v živote človeka a v dejinách. V súčasnosti nie je možné správne chápať život a kresťanské dejiny, ak z nich vylúčime to podstatné a ústredné - opozíciu na udalosti Krista, ktorá v dejinách stále pretrváva. Možnosti diablovho víťazstva, ktoré mal pred Pánovým vtelením, iste prešli zmenou. Ale ozajstné úskalie predstavuje prijatie veľkosti Krista, ktorý skutočne vstal z mŕtvych. Toto sa diabol veľmi snaží spochybniť a skomplikovať. V našej dobe je pohľad, ktorý mi poskytl tvoje dielo, natoľko dôležitý, že by som s rados-

ťou uvítal, keby sa tvoja práca hojne využívala všade, kde sa formuje kresťanské zmýšľanie, a najmä zmýšľanie duchovenstva. Zo strachu pred prepíatym uctievaním, psychologizovaním či duchovným redukcionizmom, ktoré sú predmetom pokušení neoproteštantského moralizmu, riskujeme stratu najhlbšej podstaty katolíckej viery a jej správneho pochopenia. A práve preto, že nám chýba správny pohľad, stávame sa obzvlášť zraniteľnými v historických konfrontáciách. Nie je to náhoda, ale kultúrny jav, že nevieme pravdivo zhodnotiť satana a jeho pôsobenie namierené proti Ježišovi Kristovi a svetu. Následkom toho sú kresťania mimoriadne náchylní na prudko narastajúci odklon od pravej viery k sektám a rôznym iným formám odpadu od kresťanstva, až po ľahko dostupný satanizmus. Ten sa rôznymi spôsobmi rýchlo šíri a skutočne ovplyvňuje život mladých Talianov. Minimálne v takej miere ako kresťanská tradícia.

Z tohto dôvodu sa s tvojou prácou hlboko stotožňujem a želám si, aby tvoje dielo preniklo čo najďalej. Ďakujem ti najmä za špeciálnu sériu textov a dokumentácie, ktoré o týchto problémoch hovoria a potvrdzuje ich Učiteľský úrad Cirkvi. Ich zahrnutie je veľkým prínosom, pretože Cirkev skutočne dokáže zaujímať a hodnotiť postoje vo všetkých oblastiach. V tých, ktoré do nej patria, i tých, ktoré do nej určitým spôsobom nepatria. No vždy v rámci intelektuálnej a morálnej jednoty, ktorá je jej vlastná a vyžaruje z nej, práve pre jej schopnosť hodnotiť rozmanitosť.

Pennabilli 8. apríla 2008

Luigi Negri,
biskup zo San Marino-Montefeltro

Odkedy vykonávam službu exorcistu, som zvláštnym spôsobom konfrontovaný s tajomstvom zla, s tým, ktorý je jeho pôvodcom, a s duchmi - vzbúrenými anjelmi, ktorí spolupracujú na šírení zla medzi ľuďmi. Texty Svätého písma nám jednoznačne potvrdzujú, že zlo nemá svoj pôvod v človeku, ale v bytosti výlučne duchovnej, nepozostávajúcej z hmoty (tela) a z ducha (duše), ktorá sa nazýva satan alebo diabol. Keď my, kňazi-exorcisti, riešime prípady, v ktorých ide o diabolskú posadnutosť, hmatateľne pociťujeme existenciu satana i nespočetného množstva zvrátených duchov, ktorí mu slúžia.¹ Nazývajú sa démoni, lebo sa „z anjelov, ktorých Boh stvoril ako dobrých, premenili na zlých, lebo slobodnou a neodvolateľnou voľbou odmietli Boha a jeho kráľovstvo a tak zapríčinili vznik pekla. Pokúšajú sa pridružiť človeka k svojej vzbure proti Bohu“ (Kompéndium Katechizmu Katolíckej cirkvi 74, ďalej iba KKKC). Zlo teda nie je, ako sa niektorí domnievajú, jednoduchý dôsledok zlej vôle človeka, ale človek ho produkuje ako niečo, čo vzniká z podnecovania a vplyvu satana a ostatných anjelov, ktorí ho nasledovali v jeho opozícii voči Bohu. Nepochybne, človek je zodpovedný za zlo, ktoré dobrovoľne urobí. No v histórii počiatku stvorenia nepochádza robenie zla v absolútnom

1 Porov. *Ef* 6, 12.

zmysle od človeka, ale od satana.² Môžeme povedať, že on otvoril cestu celej tej nekonečnej reťazi zla, ktoré sa deje vo svete, aj keď mu najskôr naši prarodičia dali na to svoj slobodný súhlas. Podľa biblického zjavenia teda zlo nemá svoj pôvod v skutku človeka, a už vôbec nie Boha, ktorý je nekonečné dobro, ale jeho vznik spôsobilo slobodné rozhodnutie padlého anjela. „Závisťou diabla však prišla na svet smrť“ (fyzická i duchovná), hovorí Sväté písmo (Múd 2, 24). Aj svätý Anzelm vo svojej úvahe o hriechu dosvedčuje, že počiatok skúsenosti zla v stvorenom svete siaha až k hriechu anjela. Skutočne, čo sa týka pádu prvého anjela, neexistuje žiadna predchádzajúca príčina, ktorá by mohla nejakým spôsobom ovplyvniť rozhodnutie, ktoré urobil. Teda, *pýtať sa, akým spôsobom zhrešil on, znamená hľadať, akým spôsobom na začiatku vstúpilo zlo do sveta, a tak odhaliť skutočný charakter zla.*

Téma pádu vzbúrených anjelov je dôležitá pre pochopenie tajomstva zla. Mýlime sa, ak si myslíme, že nie je potrebné vedieť, kde má zlo svoj pôvod ani aká je jeho prirodzenosť. Niektorým ľuďom by stačilo obmedziť sa na boj proti nemu a jeho premáhanie. Alebo by si dokonca ani nevšimli jeho realitu. Ak by sme ho však nepoznali, nemohli by sme dosť účinne bojovať proti tejto entite - o existencii ktorej sa pochybuje a ktorá je nejasná, vzhľadom na jej zhubnú moc a spôsob, akým

² Svätý Otec Benedikt XVI. pred modlitbou Anjel Pána na Prvú pôstnu nedeľu v roku 2008 medzi iným povedal: „Vstúpiť do Pôstneho obdobia znamená začať s mimoriadnou horlivosťou duchovný boj proti zlu prítomnému vo svete, v každom z nás a okolo nás. Znamená to postaviť sa priamo zoči-voči zlu, bojovať proti jeho pôsobeniu, a predovšetkým proti jeho príčinám, až po poslednú príčinu, ktorou je satan.“

uskutočňuje svoje klamstvá a podvody. Je rovnako ne-správne povedať: „Nepotrebujeme poznať satana, musíme predovšetkým poznať Krista.“ Určite, v kresťanstve je najdôležitejšie poznať Pána Ježiša Krista a získavať jeho milosti. No musíme rátať s tým, že nepriateľ Ježiša Krista a kresťanov, a vlastne nepriateľ všetkých ľudí, číha v zálohe.³ Apoštol Peter, prvý pápež Cirkvi, nás povzbudzuje: „Buďte triezvi a bdejte! Váš protivník, diabol, obchádza ako revúci lev a hľadá, koho by zožral. Vzoprite sa mu, pevní vo viere, a vedzte, že také isté utrpenie dolieha na vašich bratov po celom svete“ (1 Pt 5, 8-9). Kresťan musí vedieť, kto je týmto nepriateľom, čo chce, čo robí a ako sa pred ním chrániť, ako ho odhaliť a odmietnuť. Takéto vedomosti nás posilnia a privedú na správnu cestu. A pretože nás usmerňujú a poukazujú na vhodný spôsob, ako ho poraziť, on sa ich veľmi bojí. Taktiež treba brať do úvahy cenné poučenia o rozlišovaní duchov, na ktoré sa dnes celkom zabúda. V priebehu mnohých storočí nám ich v kresťanskej tradícii zanechali viacerí

³ Aj keď sa v celom Svätom písme často hovorí o anjeloch a démonoch, nie sú to oni, kto predstavuje centrum biblickej zvesti. Ním je sám Boh, ktorý sa zjavuje v Ježišovi Kristovi. Anjeli sa však na zjavení nevyhnutne zúčastňujú. Svätý Ján Pavol II. nás učí: „Skutočnosť prvenstva Ježiša Krista nám pomáha pochopiť, že pravda o anjeloch, teda existencia a činnosť anjelov (dobrých aj zlých) netvorí ústredné miesto Božieho slova. ... Pravda o anjeloch je v istom zmysle ‚vedľajšia‘, no predsa neoddeliteľná od podstaty zjavenia. Tou je existencia, majestátnosť a sláva Stvoriteľa, ktorá vyžaruje v celom viditeľnom i neviditeľnom stvorení i v Božích skutkoch spásy počas celých dejín ľudstva. Najdôležitejšími stvoreniami zjavenia teda nie sú anjeli, aj keď do neho neoddeliteľne patria“ (Ján Pavol II., generálna audienca, 9. júla 1986).

autori a svätí. Ako napríklad svätý Anton Opát a spome-
dzi púštnych otcov Evagrius Pontský, ďalej svätá Katarí-
na z Bologne, svätá Terézia z Avily, svätý Ignác z Loyoly
(vo svojich *Duchovných cvičeniach*), svätý Ján z Križa a iní.
Pre nedokonalé vzdelávanie v tejto oblasti na teologic-
kých fakultách má klérus o nej veľmi slabé vedomosti. To
sa prejavuje v pastorácii nedostatkom pravidelných ka-
techéz a kázni a následne nedostatočným všeobecným
poznáním jednoduchých veriacich. Často im chýbajú
základné poznatky nevyhnutné na náležitú obranu pred
útokmi démona. Život kresťana je neprestajný boj pro-
ti satanovi a proti jeho „satelitom“, ako potvrdzuje celé
Sväté písmo a zvlášť svätý Pavol vo svojom Liste Efeza-
nom. Píše v ňom: „Lebo nás nečaká zápas s krvou a te-
lom, ale s kniežatstvami a mocnosťami, s vládcami tohto
temného sveta, so zloduchmi v nebeských sférach“ (6,
12). Otcovia Druhého vatikánskeho koncilu nám pripo-
mínajú: „Celými ľudskými dejinami sa tiahne tvrdý boj
proti mocnostiam temnosti, ktorý sa začal hneď na po-
čiatku sveta a potrvá, ako hovorí Pán (porov. Mt 24, 13; 13,
24-30 a 36-43), až do posledného dňa. Človek zatiahnutý
do tohto boja musí ustavične zápasíť, aby vytrval v dob-
rom, a iba za cenu veľkého úsilia je schopný s pomocou
Božej milosti dosiahnuť svoju vnútornú jednotu.“⁴ Vyža-
duje sa teda veľká bdelosť kresťanov, aby nedávali miesto
diablovej,⁵ aby nás satan neoklamal a aby sme obstáli

⁴ *Gaudium et spes, O Cirkvi v súčasnom svete*, 37. Dokumenty Druhého
vatikánskeho koncilu. Spolok svätého Vojtecha, Trnava 2008, s. 238.

⁵ Porov. *Ef 4, 27*.

v jeho útokoch.⁶ Modlitba Pána, Otče náš, sa končí práve touto prosbou: „A neuveď nás do pokušenia, ale zbav nás Zlého“ (Mt 6, 13).⁷ Vzhľadom na to, čo sme doteraz povedali, musíme, žiaľ, skonštatovať, že často jediné zdroje zaoberajúce sa prirodzenosťou a konaním diabla, ku ktorým sa dá ľahko a bezprostredne dostať a na ktoré sa odvolávajú aj praktizujúci veriaci, sú zredukované na nejasné články v časopisoch, zlomkovité a neúplné správy z internetu, na komiksy (napr. Dylan Dog) alebo na diskutabilné filmové predstavenia. Pritom takmer nikdy neposkytnú obraz o jeho pravej identite a skutočných možnostiach jeho pôsobenia. Takže niektorí ho úplne nesprávne považujú za „boha zla“ v protiklade s „bohom dobra“. V skutočnosti je diabol anjelská bytosť, ktorá bola na počiatku stvorená ako dobrá, ale zmenila sa na zlú zo svojho výlučného a slobodného rozhodnutia. Diabol teda nie je božstvo, ale obyčajné stvorenie. A tak má veľmi ohraničené limity: je ohraničený vo svojej vôli, právomoci a vo svojom konaní. „Na druhej strane je v rôznych oblastiach súčasnej kultúry často podceňovaná až popieraná jeho prítomnosť a pôsobenie. A to v dejinách i v osobnom živote človeka. Často sa na jeho popretie používa imaginárny a mýtic-

⁶ Porov. 2 Kor 2, 11; 1 Pt 5, 8.

⁷ „*Apó tou ponerou*“ môže z hľadiska významu znamenať „od zlého“ alebo „od Zlého“. Každý výraz „mens“ v Novom zákone je konkrétny a osobný. A ako pripomína aj Katechizmus Katolíckej cirkvi č. 2851: „Zlo v tejto prosbe nie je niečo abstraktné, ale označuje osobu, satana, Zlého, anjela, ktorý sa stavia proti Bohu. ‚Diabol‘ (z gréckeho dia-bolos) je ten, ktorý sa ‚vrhá krížom‘ cez Boží plán a jeho ‚dielo spásy‘, ktoré sa uskutočnilo v Kristovi.“ Teda kresťan musí bojovať nie proti neosobnému zlu, ale proti satanovi, pôvodcovi každého zla.

ký jazyk a niekedy sa vyberú aj slová zo Svätého písma, Tradície alebo ľudových kázní. A to bez potrebného rozlišovania na základe slovného a obsahového potvrdenia zo Zjavenia alebo z učenia Cirkvi.“⁸ Nanešťastie, narastá počet tých, ktorí sú natoľko fascinovaní svetom temnoty, že sa nepriamo odovzdávajú do rúk satana a vzbúrených duchov v jeho službách. Okrem bežných spôsobov súhlasu s pokušením a vyhľadávania zla aj tým, že začnú praktizovať ezoteriku, špiritizmus, mágiu či veštenie. Tak sa otvárajú cesty pre mimoriadne pôsobenie Zlého, ako je diabolské zamorenie (infestácia), diabolské útoky alebo obťažovanie (vexácia), diabolské sužovanie (obsesia) a diabolské posadnutie (posesia).⁹ A to sme ešte nespomenuli satanizmus, do ktorého upadá stále viac ľudí. Takto sa priamo a dobrovoľne vydávajú satanovi vo falošnej nádeji, že rýchlo dosiahnu úspech, šťastie a moc. Vládca ľži si tu, ako vždy, posluží týmito nesprávnymi želaniami, aby ovládol duše.¹⁰

Preto som sa snažil zachrániť predovšetkým tú časť angelológie, ktorá sa zaoberá pádom vzbúrených anjelov,

⁸ Predhovor Konferencie biskupov Talianska (CEI) k novému obradu exorcizmov s názvom *Obrad exorcizmov a iné prosebné modlitby*, č. 4.

⁹ Táto terminológia bola použitá v diele pátra Francesca Bamonteho: *Possessioni diaboliche ed esorcismo. Come riconoscere l'astuto ingannatore*, Paoline, Milano 2006, ktoré vyšlo na Slovensku pod názvom *Diabolské posadnutia a exorcizmus. Zlý duch, jeho klamstvá a ako im čeliť*, Zachej.sk, 2018. Rozdelenie mimoriadneho pôsobenia diabla je prevzaté z Predhovoru Konferencie biskupov Talianska k novému vydaniu *Rituálu exorcizmov a iných prosebných modlitieb* (pozn. prekl.).

¹⁰ F. Bamonte, *Diabolské posadnutia a exorcizmus*, Zachej.sk, 2018, s. 39 – 51.

a dať ju k dispozícii tým, ktorí sa chcú o tejto oblasti dozvedieť viac. Píšem o nej jazykom, ktorý bude dostatočne zrozumiteľný pre všetkých.

V prvej kapitole prinášam a komentujem úryvky zo Svätého písma, ktoré hovoria o hriechu vzbúrených anjelov. V druhej kapitole som zozbieral citácie rôznych kresťanských autorov, počínajúc cirkevnými otcami. Niekedy som čerpal z pôvodných zdrojov, no radšej som sa odvolával na odborníkov, ktorí ponúkajú a komentujú tie časti rozsiahlej problematiky angelológie a démonológie, ktoré ma najviac zaujímajú. Najčastejšie sa odvolávam na štúdie publikované týmito autormi: Giovanni Mongelli, Renzo Lavatori a Attilio Carpin. Tretia kapitola zhrňa postoje, ktoré zaujímajú a argumentmi potvrdzuje Magistérium Cirkvi. Vo štvrtej kapitole som sa zameril na každodenné skúsenosti nás, kňazov-exorcistov. V rámci našej práce sa musíme pre dobro tých bratov a sestier, ktorí sú sužovaní diabolskými posadnutiami, postaviť zoči-voči zvráteným duchom, ktorí vniesli do sveta zlo. Často počas exorcizmov spontánne a zúriivo vyjadrujú motiváciu a okolnosti prvotnej vzbury proti Bohu a svojho pádu. Piatu kapitolu som venoval ďalším oblastiam démonológie, aby som odpovedal na nevyhnutné otázky o špecifickej prirodzenosti a aktivite démonov. Šiesta, záverečná kapitola obsahuje malý traktát s názvom „Skutočná existencia pekla“. Hovorí sa v ňom o tom, že celá aktivita vzbúrených anjelov má skutočne iba jediný cieľ: stiahnuť ľudí do večného zatratenia.

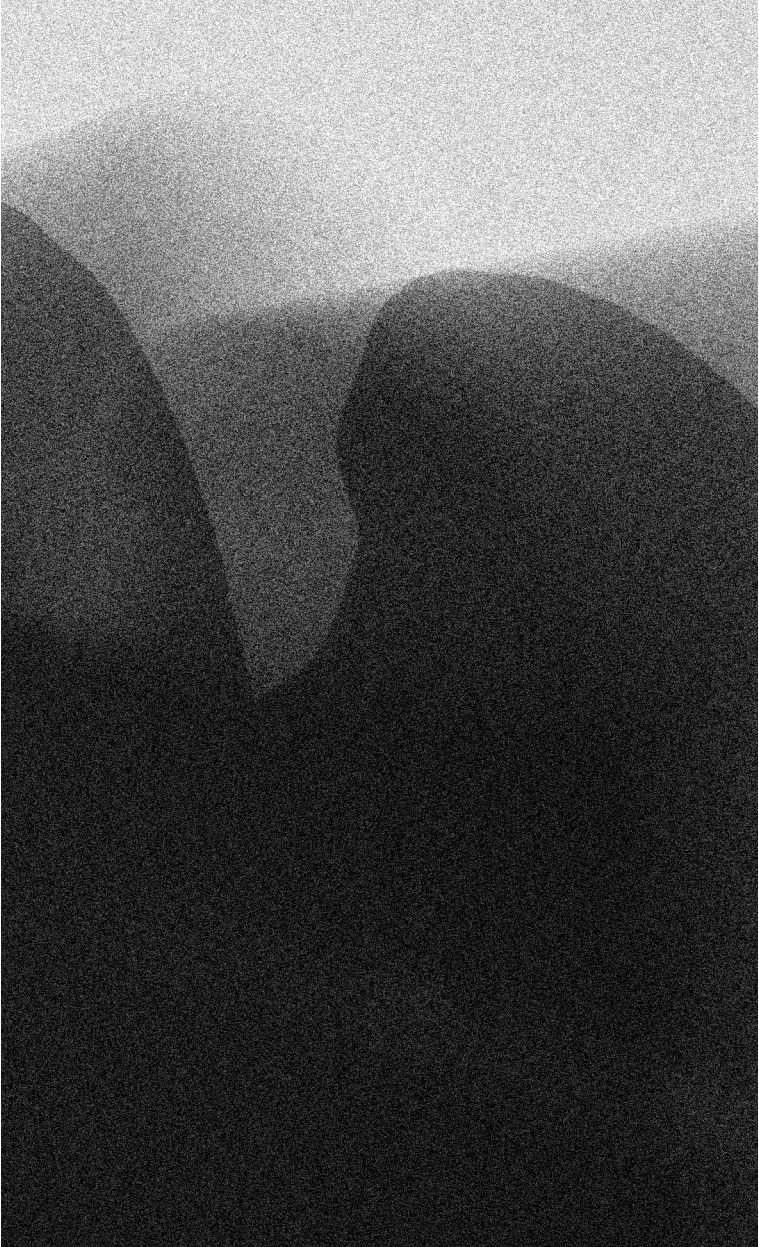
Dúfam, že sa mi podarilo uspokojiť tých, ktorí od textu očakávajú, že im v čo najväčšej miere umožní nado-

budnúť vedomosti a uvažovať o tajomstve pôvodu a prítomnosti zla vo svete.

13. mája 2008,
v deň spomienky Panny Márie Fatimskej

I.

Svedectvo zo Svätého písma

Videl som satana padať z neba ako blesk

Sedemdesiati dvaja učeníci, ktorých Pán Ježiš poslal ohlasovať príchod Božieho kráľovstva, sa vrátili plní radosti, ohromení a užasnutí z blahodarných účinkov ich misie, a povedali: „Pane, aj zlí duchovia sa nám podávajú v tvojom mene!“ Ježiš im odpovedal: „Videl som satana¹¹ padať z neba ako blesk¹²“ (Lk 10, 17-18). Cirkevní otcovia vytušili, že tieto Ježišove slová sa nevzťahujú len na príchod Božieho kráľovstva medzi ľudí a tým na bezprostredné ukončenie satanovej tyranskej vlády, ktorou si podroboval ľudstvo. Oni chceli pripomenúť aj konkrétnu udalosť, a to počiatočný pád satana a spolu

¹¹ Keď Ježiš v evanjeliu používa slovo satan, jasne poukazuje na anjelskú bytosť, ktorú on sám poznáva ako hlavu a vodcu vzbúrených anjelov. V Matúšovom texte, ktorý sa k nám dostal v gréckej verzii a vyskytuje sa v ňom rovnako termín satan i diabol, Ježiš pri poslednom súde povie: „Odídte odo mňa, zlodej, do večného ohňa, ktorý je pripravený diablovej a jeho anjelom!“ (Mt 25, 41) Diabol alebo satan označujú tú istú bytosť, zatiaľ čo „jeho anjeli“ sa skôr vzťahuje na démonov, ktorí sú v jeho službách. Kniha zjavenia svätého apoštola Jána to jednoznačne potvrdzuje, keď v 12. kapitole, veršoch 7-9 hovorí: „Na nebi sa strhol boj: Michal a jeho anjeli bojovali proti drakovi. Bojoval drak i jeho anjeli, ale neobstáli a už nebolo pre nich miesto v nebi. A veľký drak, ten starý had, ktorý sa volá diabol a satan, čo zvädzal celý svet, bol zvrhnutý; zvrhnutý bol na zem a s ním boli zvrhnutí jeho anjeli.“ Tieto úryvky nám teda priamo dosvedčujú, že existuje vodca vzbúrených anjelov, ktorého Pán Ježiš a celé Sväté písmo nazývajú satan.

¹² „Ako blesk“ navodzuje myšlienku prudkého, nezadržateľného pádu.

s ním aj vzbúrených anjelov. Ich porážka sa obnovuje každým víťazstvom učeníkov nad nepriateľom, až po úplnú a definitívnu porážku.¹³ Mnohí cirkevní otcovia spoznali v týchto Ježišových slovách aj jasný odkaz na časť z proroka Izaiáša 14, 12-15, kde sa v hebrejskej verzii v 12. verši píše: „Ako to, že si padol z neba, žiarivá ranná hviezda, syn rannej zory?“¹⁴ Latinský text vo Vulgáte znie: „Ako to, že si padol z neba, Lucifer, syn rannej zory?“ v zhode s textom LXX, Septuaginty.¹⁵ Slovo „heosfóros“ znamená „nosiť svetla“. Text v hebrejskej verzii pokračuje: „Zrazený si k zemi, čo si vládol nad národmi“ (verš 12b). „Veď v srdci si si hovoril: ‚Do nebies vystúpim, až nad Božie hviezdy vyvýšim svoj trón, sídlieť chcem na vrchu zhromaždenia, na stráňach severu. Vystúpim do výšin oblakov, prirovnám sa k Najvyššiemu.‘ Lenže do podsvetia si zvrhnutý, na stráne priepasti“ (verše 13-15).

Tento výrok „Videl som satana padať z neba ako blesk“, v ktorom sa prorok Izaiáš obracia na kráľa Babylonu, Pán Ježiš vybral z prorockého textu, aby vyjadril pád vzbúrených anjelov. On bol skutočne adresovaný aj prvému z anjelov, ktorý sa volal Lucifer, práve na sve-

¹³ Toto víťazstvo je dielom Ježiša Krista a uskutočňuje sa v jeho mene, ktoré jeho učeníci s vierou vyslovia. Sväté meno Pána Ježiša je silou, ktorá spôsobuje zvrhnutie satana a zničenie jeho moci. Porážka satana a vzbúrených anjelov, ktorá sa udiala vo svete anjelov, sa takto rozširuje aj do sveta ľudí.

¹⁴ Niektorí to prekladajú iba: „Ako to, že si padol z neba, žiarivá hviezda rannej zory?“ V slovenskom preklade čítame: „Ako si padla z neba, žiarivá zornička!“ (pozn. prekl.)

¹⁵ Zbierka kníh Starého zákona napísaných po grécky.

dectvo o situácii pred jeho nenapraviteľným pádom. Otcovia učili, že tak ako sa babylonský kráľ dostal pre svoju pýchu z veľkolepej nádhery do nového potupného položenía, dostal sa aj ten, ktorý bol Bohom stvorený ako najžiarivejší, zo stavu milosti a priateľstva s Bohom do stavu zatratenia, čo sprevádzala aj strata celej jeho očarujúcej žiary. Preto, že chcel byť ako Boh, ale proti Bohu.

Význam slova Lucifer

Prečo nazvali otcovia tohto padlého anjela, ktorý bol na začiatku najžiarivejší zo všetkých, Luciferom? Latinská verzia Svätého písma, Vulgáta, od začiatku prekladala hebrejský výraz „*hēlēl*“ z Iz 14, 12, čo znamená „žiarivý“,¹⁶ slovom „*lucifer*“, latinským výrazom, ktorý znamená „*nositeľ svetla*“. Je to rovnaký termín, aký používa aj Sväté písmo schválené Konferenciou biskupov Talianska (Commissione Episcopale Italiana, CEI). V oboch verziách sa píše: „Ako to, že si padol z neba, Lucifer, syn rannej zory?“ Planéta Venuša sa večer po západe slnka nazývala po grécky „*hēspēros*“, po latinsky „*hēspērus*“ alebo „*vesper*“, zatiaľ čo pre žiaru, ktorú nadobúdala ráno pred svitaním, sa po grécky nazývala „*heosfōros*“ a po latinsky „*lucifer*“. Otcovia Cirkvi z toho vytvorili analó-

¹⁶ Jeho význam naznačuje súvis so žiarou, ale mohlo by ísť aj o meno, ktoré poukazuje na Venušu, najžiarivejšiu večernú hviezdu, ktorá ešte aj ráno, krátko pred svitaním, žiari viac ako ostatné.

giu: Ako ráno, krátko pred východom slnka, vidíme na nebi žiariť Venušu väčšmi ako ktorúkoľvek inú hviezdu, rovnako i medzi anjelmi bol jeden, ktorý pred svojim pádom žiaril vo svojej kráse väčšmi ako hociktorý iný Boží anjel. Na základe tejto analógie použili viacerí cirkevní otcovia pomenovanie Lucifer na toho, ktorý bol najžiarivejší zo všetkých anjelov a potom sa vzbúril proti Bohu. V kresťanskej tradícii sa mu táto prezývka pripísala ako jeho vlastné meno, hoci výslovne sa v úlohe mena neobjavuje nikde vo Svätom písme. Lucifer je skôr obrazné pomenovanie než vlastné meno diabla. Poukazuje na toho, ktorý bol na začiatku najúžasnejším anjelom, akého Boh stvoril. A ktorý sa potom stal vodcom tých anjelských duchov, čo sa vzopreli voči Bohu. Mnohí teológovia a cirkevní otcovia, ako Origenes, Tertulián, Cyprián, Ambróz, Cyril Alexandrijský a ďalší, označili satana menom Lucifer, ktoré samo osebe vyjadruje stav blaženosti. V Novom zákone je predstavený ako hlava démonov, ktorí mu pomáhajú v jeho zhubných skutkoch medzi ľuďmi. A meno Lucifer tak dostáva zmysel kliatby.¹⁷

¹⁷ Sú aj také teológovia, ktorí tvrdia, že podľa striktnej exegézy a literárnej hermeneutiky v žiadnom biblickom texte nie je zmienka o tom, že Lucifer je meno, ktoré poukazuje na satana.

Z prvotnej nádhery do temnôt zla

Ďalší text, v ktorom kresťanská tradícia s istotou rozpoznala odkaz na pád anjelov, je z Knihy proroka Ezechiela, verše 11-19 v 28. kapitole: „Pán prehovoril ku mne takto: ‚Syn človeka, začni žalospev o kráľovi Týru a povedz mu: Toto hovorí Pán, Jahve: Bol si vzornou pečatou, plný múdrosti a vrcholnej krásy. Bol si v Edene, Božej záhrade, pokrývali ťa rozličné drahokamy. ... Bol si cherubom, pomazaným ochrancom; dal som ťa na svätý Boží vrch, prechádzal si sa pomedzi ohnivé kamene. Bezchybný si bol na svojich cestách odo dňa, čo si bol stvorený, až kým sa nenašla na tebe vina. ... Srdce ti spyšnelo pre nádheru; pre krásu si si pohubil múdrosť. ...“

Pre nezámernú podobnosť oboch textov mnohí cirkevní otcovia často aplikovali túto časť Svätého písma na pád Lucifera a vzbúrených anjelov. V tomto texte sa prorok Ezechiel obracal na kráľa Týru a prorokoval mu jeho pád.¹⁸ Prirovnával ho v jeho nádhere k „cherubovi, pomazanému ochrancovi“. Mnohí otcovia videli

¹⁸ Jeho pád nie je historicky zdokumentovaný. Keďže k nemu akoby nedošlo, sám Ezechiel, alebo jeho stúpenec, pociťuje potrebu rozšíriť Božie slovo o ďalšiu pravdu. A ňou je, že bez ohľadu na to, čo sa bude diať ďalej, kráľ Týru bude potrestaný v podsvetí. Na druhej strane Origenes tvrdí, že výrazy, ktoré Ezechiel používa, presahujú poeticky i prorocky všetko, čo by mohlo byť povedané o pozemskom panovníkovi. Preto predkladá možnosť, že Ezechiel hovorí priamo o vodcovi vzbúrených anjelov.

v tomto cherubínovi obraz prvého z anjelov, ktorý zo stavu svojej pôvodnej nádhery svojou vlastnou vinou padá do novej situácie hanby a potupy. Zatiaľ čo ohnivé kamene, pomedzi ktoré sa prechádzal, sú narážka na ostatných anjelov, ktorí ho nasledovali v jeho vzbu-
re proti Bohu.

Otec lži

Prejdime k 8. kapitole Evanjelia podľa Jána, kde v 44. verši Pán Ježiš hovorí: „Vaším otcom je diabol a vy chcete plniť túžby svojho otca. On bol vrah od počiatku a nezotrval v pravde, lebo v ňom pravdy niet. Keď luhá, hovorí zo seba, lebo je luhár a otec lži.“ Týmito slovami chce Pán Ježiš povedať, že diabol už od počiatku nebol na strane pravdy a života. Skutočne, po celý čas odmietal Boha, a tak zabíjal Boží život sám v sebe. A teraz sa ho zo závidosti snaží zabiť aj v ľuďoch. Lož má svoj pôvod v ňom, a teda patrí k nemu. Pretože už od počiatku mal klamné zámery, že môže byť ako Boh, v opozícii voči pravému Bohu. Diabol sa vždy snažil uskutočňovať vlastné záujmy a hľadal vlastnú veľkosť. A nie láskyplnú a pokornú službu, na akú sa podujal Ježiš, keď prišiel na svet. Diabol zotrúval a neustále zotrúva v hriechu. Jeho hriech nie je len čin urobený v minulosti a obmedzený na pôvodnú neposlušnosť Bohu. Je to vina, v ktorej neustále zostáva on sám, spolu s ostatnými vzbúrenými anjelmi, a ktorá je potvrdená na celú večnosť. Satan a jeho zvrhlí spojenci sú aj

vykonávateľmi zvrhlosti.¹⁹ Sväté písmo dosvedčuje tieto satanove zhubné skutky už od začiatku histórie ľudstva, od našich prarodičov,²⁰ odkedy sa snaží všetkými možnými spôsobmi „prenášať svoje postoje rivality, neposlušnosti a opozície voči Bohu. Toto sa stalo takmer zmyslom celej jeho existencie“ (Ján Pavol II., generálna audiencia, 13. augusta 1986).

Páchatel' hriechov a podnecovateľ zla

Aj v Prvom Jánovom liste v 3. kapitole, 8. verši sa potvrdzuje, že diabol hreší od počiatku. Svätý Ján píše: „Kto pácha hriech, je z diabla, pretože diabol hreší od počiatku.“ Ako máme chápať výraz „od počiatku“? Od počiatku stvorenia anjelov alebo od počiatku stvorenia ľudí? Z uvedeného jasne vyplýva, že diabol je definovaný ako páchatel' hriechov a otec či pôvodca hriechu.

¹⁹ Pápež Pavol VI. zhrnul toto všetko do dvoch známych výrazov pripisovaných satanovi: zvrhlík a rozvratník.

²⁰ Diabol je vrah, pretože chcel a vyvolal pokúšaním v Edene duchovnú i fyzickú smrť človeka, práve klamstvom a podvodom (porov. *Gn* 3, 4; *Múd* 2, 24; *Rim* 5, 12; *1 Jn* 3, 8-15). V tejto perspektíve výraz „od počiatku“ poukazuje aj na počiatok ľudských dejín. Lož sa v našom kontexte nechápe v morálnom zmysle ako nepravda, aj keď je v ňom zahrnutý aj tento význam, ale ako popieranie a odmietanie zjavenej pravdy. Každá iná lož a každé zlo až po samotnú smrť má svoj počiatok v tejto radikálnej lži.

Dvojnásobný súd

V Júdovom liste a v Druhom Petrovom liste nachádzame celkom zrejmé narážky na pád anjelov. V 6. verši Júdovho listu je napísané: „Anjelov zasa, ktorí si nezachovali svoju dôstojnosť a opustili svoj príbytok, drží vo večných putách v temnote pre súd veľkého dňa.“ V Druhom Petrovom liste v 2. kapitole, 4. verši čítame: „Veď Boh neušetril ani anjelov, keď zhrešili, ale zvrhol ich do tmavých priepastí podsvetia a dal ich strážiť až do súdu.“²¹ Júda Tadeáš tu

²¹ Podľa niektorých autorov Júda a Peter nenarážajú v týchto dvoch textoch na ten pád anjelov, ktorý nám prináša novozákonná tradícia (Lk 10, 18; Zjv 12, 7), ale na časť Gn 6, 1-4, kde podľa LXX a tiež podľa Vatikánskeho kódeXu sa prekladá výraz „Boží synovia“ v Gn 6, 2 výrazom „Boží anjeli“. Bola inšpirovaná tradíciou potvrdenou apokryfom *Henochova kniha*, v ktorej sa hovorí o anjeloch, ktorí mali mať sexuálne vzťahy so ženami a za toto boli potrestaní. A predsa, aj keby sme pripustili túto spojitosť, z toho nevyplýva, že by dvaja apoštoli chceli pripísať vzbúreným anjelom hriech žiadostivosti opísaný v *Henochovej knihe*. Dostatočným dôvodom urobiť také závery nie je ani skutočnosť, že v Júdovom liste sa po zmienke o páde anjelov hovorí o hriechu Sodomy a Gomory a o hrozbe voči tým, ktorí poškvŕňujú svoje telo. Taktiež na ich potvrdenie nestačí, že u Petra nasleduje po páde anjelov správa o potope na potrestanie bezbožných a hriechov sodomitov. Keď sa pozeráme objektívne na Júdove a Petrove úryvky, jasne sa ukazuje, že vina anjelov nemá nič spoločné s hriechmi žiadostivosti. Obaja apoštoli sa len snažia odvádzať veriacich od každého hriechu a príklady, ktoré citujú, museli byť dobre známe ich čitateľom. A okrem toho, Júda poukazuje na hriech anjelov, ktorý sa prejavuje vo vzbuze proti Bohu, a Peter hovorí tú istú vec, keď spomína spútanie anjelov v pekelnej priepasti ako trest za ich hriech. Prijateľnejší záver je, že obaja apoštoli hovoria len o padlých a vzbúrených anjeloch, bez akéhokoľvek odkazu na telesný hriech. Teda, i keď sa uzná narážka na *Henochovu knihu*, neznamená to, že opísané dva texty opakujú doktrínu apokryfu o povahe hriechu anjelov. Porov. G. Mongelli OSB: *Gli Angeli (Anjeli)*. Diel II. Edizioni Michael, Foggia 1990, s. 70.

predstavuje anjelov v ich počiatocnej dôstojnosti a potom po strate tejto dôstojnosti. Peter hovorí výslovne o ich jedinom hriechu. Pád vzbúrených anjelov sa teda na základe týchto textov javí ako realita všeobecne akceptovaná Cirkvou a poznaná a prijatá aj židovskou komunitou. Peter a Júda Tadeáš o tom píšu vo svojich listoch určených prvým kresťanským židovským komunitám, ktoré boli o tejto udalosti zjavne dobre poučené.

Oba úryvky ďalej naznačujú, že vzbúreným anjelom je určený dvojnásobný súd. Prvý, ktorý sa udial hneď po ich hriechu, a druhý, definitívny, na konci sveta, ktorý bude potvrdením prvého súdu. Júda Tadeáš skutočne hovorí, že Boh ich „drží vo večných putách v temnote pre súd veľkého dňa“, a Peter píše niečo podobné: „Dal ich strážiť až do súdu.“

Mi-cha-El: Kto je ako Boh?

Kresťanská tradícia za opis pádu vzbúrených anjelov považuje tiež text z Knihy zjavenia apoštola Jána, verše 7-9 z 12. kapitoly, kde sa nám odhaľuje, že: „Na nebi sa strhol boj: Michal a jeho anjeli bojovali proti drakovi. Bojoval drak i jeho anjeli, ale neobstáli a už nebolo pre nich miesto v nebi. A veľký drak, ten starý had, ktorý sa volá diabol a satan, čo zvädzal celý svet, bol zvrhnutý; zvrhnutý bol na zem a s ním boli zvrhnutí jeho anjeli.“

Toto je jediný text Svätého písma, z ktorého sa dozvedáme, že po vzbure draka - teda satana - a an-